

Савченко М. П.,

*заступник директора з навчально-методичної роботи
Київської гімназії східних мов №1,
заслужений вчитель України,
м.Київ, Україна, kalmiusus@ukr.net*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ МОВНОГО СТАЖУВАННЯ УЧНІВ ГІМНАЗІЇ В КНР

У статті окреслені організаційно-педагогічні підходи до закордонного мовного стажування учнів Київської гімназії східних мов №1 в контексті розвитку їх іншомовної комунікативної компетентності в комунікативному середовищі КНР.

Ключові слова: учні, Київська гімназія східних мов № 1, закордонне мовне стажування як спеціально створене освітнє середовище, іншомовна комунікативна компетентність.

In the article the author outlines the organizational and pedagogical approaches to foreign language internships for students of the Kyiv Gymnasium of Oriental Languages №1 in the context of the development of their foreign language communicative competence in the communicative environment of China.

Keywords: students, Kyiv Gymnasium of Oriental Languages № 1, foreign language internship as a specially created educational environment, foreign language communicative competence.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку міжнародних відносин, вихід України на європейський та світовий простір, відкритість українського суспільства, готовність зміцнювати міжнародні наукові, економічні, культурно-освітні зв'язки, здійснювати обміни позитивно впливають на формування комунікативної мобільності людей. Ці процеси зумовлюють необхідність компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов в закладах загальної середньої освіти України. Актуальною є проблема моделювання освітнього іншомовного комунікативного середовища в умовах носіїв лінгвокультурних спільнот як засобу розвитку міжособистісної, міжкультурної комунікації. Навчання китайської мови учнів Київської гімназії східних мов №1 вимагає наукового обґрунтування розвитку міжкультурної комунікативної компетенції учнів в умовах їх закордонного мовного стажування в КНР [5;6;7; 8].

Аналіз досліджень і публікацій. Реалізація змісту законів України «Про світу», «Про загальну середню освіту», «Про інноваційну діяльність», Програм «Освіта столиці. 2011-2015 роки», «Київ. Освіта столиці. 2015-2018 роки», «Освіта Києва. 2019-2023 роки», завдань всеукраїнського рівня дослідно-експериментальної роботи за темою «Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів» (2012-2019 роки) [2], навчання китайської мови учнів 1-11 класів - однієї зі східних мов (японської, арабської, перської, гінді, турецької, корейської) та англійської як другої іноземної мови, виокремили важливість організації закордонного мовного стажування учнів Київської гімназії східних мов №1 на засадах моделі чартерної мовної школи у країні проходження іншомовного стажування на базі закордонних освітніх центрів, закладів вищої та загальної середньої освіти [6]. Розвиток іншомовної освіти учнів не може обмежуватися тільки уроками (навчальними заняттями). Освітній процес має бути

спрямований на професійну орієнтацію здобуття учнями спеціальностей, пов'язаних із зовнішнією політикою, міжнародними відносинами, викладанням іноземних мов [8, С. 34-35].

Китайська мова за генеалогічною класифікацією належить до складу сино-тибетської мовної сім'ї та є однією з найскладніших у світі. Діалекти китайської мови утворюють вісім основних діалектних груп. Їх відмінності настільки значні, що при усному спілкуванні взаєморозуміння між його носіями часто неможливе без попереднього досвіду спілкування або спеціальної підготовки. Ускладнює навчання китайської мови ієрогліфічна писемність як виняткове явище серед графічних систем сучасних мов. У КНР діють спеціальні освітні центри для іноземців, де безпосередньо у мовному оточенні вони навчаються, вдосконалюють знання китайської мови. В історичній ретроспективі з 1956 року учні Київської гімназії східних мов №1 (Київської загальноосвітньої школи-інтернату №1 з поглибленим вивченням китайської мови до 1990 року) навчаються китайської мови за авторськими навчальними програмами, підручниками, навчально-методичними комплексами. Київська гімназія східних мов №1 – асоційована школа ЮНЕСКО (з 2005 року) відіграє важливу роль у розвитку українсько-китайських міжнародних культурно-освітніх відносин. Протягом 65 років на різних етапах розвитку іншомовної освіти гімназія вписала багато сторінок у розвиток дружніх відносин з КНР [5].

Методологічною основою дослідження є провідні ідеї психології, філософії, мовознавства, культурології, аксіології про цілісність і взаємозв'язок мови та культури, про природу ціннісних орієнтацій особистості та культурних моделей поведінки людини як найвищої цінності суспільства, про наукові ідеї гуманістичних цінностей, етнопедagogіки, етнопсихології у розвитку особистості. Теоретичну основу дослідження становлять положення й напрацювання психологічної, педагогічної галузей науки про принципи, завдання, рушійні сили освітнього процесу, мовознавчої науки, наук про природу, структуру і психологію людської комунікації, про роль мови та мовленнєвої культури у міжкультурній комунікації. Теорія комунікації є методологічною основою для вивчення мовної комунікації. Основними аспектами міжкультурної комунікації є культурологічний, лінгвістичний, етичний, соціально-комунікативний, психологічний, професійно-прикладний (О.Мантін).

Окремі аспекти успішності комунікативних процесів спілкування, міжкультурної комунікації досліджували вітчизняні вчені Ф. Бацевич, О. Висоцька, М. Кочерган, О. Кубрак, В. Манакін, В. Паращук, Ю. Палеха, М. Пентилюк, І. Сайтарли, О. Семенюк, О. Яшенкова та інші. Проблеми української лінгводидактики відображені в роботах С. Вакуленка, В. Винницького, Н. Голуб, Н. Клименко, О. Кучерук, О. Лавриненко, Л. Мамчур, Л. Мацько, В. Олексенка, С. Омельчука, Л. Паламар, О. Пономарева, М. Степаненка, І. Фаріон, І. Ющука та інших.

На важливості компетентісно орієнтованого підходу в організації навчання іноземних мов наголошують Н. Басай, О. Коваленко, О. Локшина, Р. Мартинова, С. Ніколаєва, О. Пасічник, В. Плахотник, Н. Полонська, В. Редько, І. Тимошенко та інші.

Міжнародна діяльність, навчання китайської мови у Київській гімназії східних мов №1 присвячені наукові, методичні публікації П. Антонюка, М. Литвиненка, К. Мілюк, Г. Минки, В. Минко, Н. Орчинської, Т. Павленок, М. Савченка, Л. Сократової, В. Чжен та інших. Організація освітнього процесу з навчання китайської мови – важливий чинник розвитку іншомовної комунікативної компетентності учнів, засвоєння культурних цінностей китайського народу.

Мета статті полягає в окресленні організаційно-педагогічних засад закордонного мовного стажування учнів гімназії засобами чартерної мовної школи в КНР.

Вклад основного матеріалу. У Київській гімназії східних мов №1, як інноваційному закладі загальної середньої освіти, що розглядається нами як креативна педагогічна система, одним із основних напрямків діяльності педагогічного колективу є розробка та утвердження цілісної, скоординованої педагогічної моделі розвитку, підтримки, стимулювання учнів. Забезпеченню їх безперервної іншомовної освіти в різновекторному соціокультурному просторі сприяє організація щорічного закордонного мовного стажування учнів гімназії у чартерній мовній школі в КНР на базі закладів вищої освіти (Тяньцзінський, Чунцинський, Куньмінський державні університети). Протягом 2008 – 2019 років здійснювалася реалізація завдань іншомовного стажування учнів гімназії, а саме: адаптація учнів гімназії в умовах іншомовних культурних цінностей, у ситуаціях існування різномірних культур на основі визначених засобів навчання іноземних мов через організацію іншомовного спілкування, розвитку ключових та предметних компетентностей учнів,

удосконалення мовленнєвих умінь, лінгвокультурологічних і соціолінгвістичних норм; удосконалення іншомовної комунікативної, соціокультурної компетентності учнів; усвідомлене сприймання мовної картини світу в країні проходження мовного стажування; сприяння становленню структури особистості учня-мовця, яка виступає одночасно в трьох іпостасях: як мовна особистість, мовленнєва особистість та комунікативна особистість на базі трьох рівнів: вербально-семантичного, когнітивного, прагматичного; комунікативне спілкування, взаємодія між носіями різних культурно-мовних, морально-громадянських цінностей з метою розвитку полікультурних компетентностей особистості; орієнтація на міжцивілізаційний діалог культур; відмова від культурно-освітньої монополії (монокультурного підходу) щодо інших народів; заохочення інтегрованого підходу до ознайомлення з духовними, релігійними традиціями, моральними, громадянськими цінностями народів у системі міжкультурної освіти з метою формування та розвитку полікультурної (міжкультурної) компетентності учнів; сприяння самовизначенню, самовдосконаленню, самореалізації особистості учнів, становленню їх індивідуальної траєкторії інтелектуального розвитку в умовах глобалізаційного світу; сприяння набуттю індивідуального соціального досвіду в іншомовному соціокультурному середовищі та розвитку особистісно-соціальної компетентності учнів; сприяння впровадженню міжкультурного виміру в освітню систему гімназії [7, С. 74-75].

Під час мовного стажування в КНР розвиваються такі компетентності учнів: чутливості до різних мовних, культурних, моральних і релігійних джерел людської різноманітності; уміння діалогічного спілкування з носіями інших культур і вступати в діалог, у міжкультурну взаємодію; навички для навчання співжиття (робота в команді, кооперативне навчання, емоційне спілкування, навчання в ситуації успіху (із застосуванням ситуативних методик, кейс-методів, інформаційно-комунікаційних, проєктних методик тощо); мирне розв'язання конфліктів, розвиток впевненості у собі; реалізація завдань дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою: «Впровадження інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів» у 2012-2019 роках (місце закордонного мовного стажування учнів у моделі особистісного розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів); уміння досліджувати вірування, соціальну практику, символи, ритуали, етикет, традиційні (етнічні) свята, традиції, моральні, громадянські цінності та критично розглядати суперечливі питання світогляду іноземців; розвиток критичного мислення та особистої рефлексії на основі застосування науковості, міжкультурного підходу до європейської, азійської, африканської тощо різноманітностей; вивчення конкретних педагогічних практик закордонних освітніх центрів, закладів вищої та загальної середньої освіти із проблематики навчання іноземних мов, рідної мови, історії, культури народів на засадах культурно-освітнього співробітництва; культурний дискурс; запровадження освітніх стратегій, що підвищують усвідомлення цінності дебатів та сприяють діалогу і спілкуванню (освітні стратегії визначають спільні та суміжні ідеї та цінності, а також визначають відмінності й звертання до них, що сприяє порозумінню між культурами у просторі і часі); засвоєння культурних цінностей народів у процесі ознайомлення із культурною спадщиною в країні мовного стажування з метою реалізації окремих завдань проєкту «Інші країни, культури» в гімназії - асоційованій школі ЮНЕСКО; сприяння засвоєнню демократичних цінностей, толерантності на основі ознайомлення, вивчення окремих аспектів регіональної, національної історії, культури, традицій, суспільствознавчої освіти (освіти в галузі етнокультури, етики, прав людини як першоджерел); виховання в учнів миролюбства, потреби та необхідності побудови особистісної системи цінностей, визначення сенсу життя як важливого шляху кожної особистості до нового рівня моральної та громадянської зрілості, що своїм культурним, національним корінням входять у рідну землю й спрямовані на гуманістичні цінності, ідеали, віру, наповнені людською гордістю та повагою до України, до людей, дає особистості вільно реалізовувати свій внутрішній потенціал на засадах людської гідності, національної самосвідомості, сповідування культури міжетнічних відносин, загальнолюдську мораль; сприяння процесу еволюційного перетворення внутрішнього «Я» особистості учня, пов'язаного з осмисленням себе, своїх здібностей, особистісних перспектив, із формуванням та самореалізацією та усвідомленням самовизначення життєвих перспектив, самоствердженням, самореалізацією конкурентоспроможної особистості в умовах **ринку**; сприяння інтеграції вітчизняної системи освіти у міжнародний культурно-освітній простір.

Організація мовного стажування учнів у КНР здійснюється відповідно Положення про закордонне мовне стажування учнів Київської гімназії східних мов № 1 у чартерній мовній школі, затвердженого педагогічною радою в 2012 році (розробник М.Савченко).

Мовне стажування учнів проходить від 2 тижнів до 2 місяців (під запит гімназії східних мов №1) як під час шкільних канікул, так і в ході навчального року. Управління закордонним мовним стажуванням учнів здійснюють на базі гімназії - адміністрація; під час закордонного мовного стажування - керівники групи учнів - педагоги гімназії спільно з керівниками мовного стажування в країні проходження. Керівники групи співпрацюють з приймаючою стороною в питаннях координації підготовки учнів до планових навчальних занять, поза-навчальної діяльності (екскурсії, творчі зустрічі, змагання, презентації тощо).

Вчителі гімназії вивчають методику навчання китайської мови для іноземців, структуру, зміст загальної середньої, (вищої), післядипломної педагогічної освіти в КНР, обмінюються з китайськими колегами досвідом освітнього процесу в Україні, визначають перспективи творчої співпраці гімназії із закордонним освітнім центром з проблематики навчання китайської мови.

Розклад навчальних занять (уроків) з китайської мови, культури, мовної практики, освітньої діяльності в регіоні чартерної мовної школи охоплює 5 днів, а також тематичні екскурсії, спілкування з носіями мови в ЗВО, ЗЗСО, спільні спортивні змагання, культурно-просвітницька діяльність, презентації китайською мовою тощо.

Динаміка освітнього процесу в умовах мовного стажування (навчання) в чартерній школі складається з етапів: проєктування освітнього процесу з метою формування цілей взаємодії педагогів та вихованців, учителів та учнів, визначенні змісту взаємодії, очікуваних результатів та шляхів (педагогічних технологій) їх досягнення; мотиваційно-цільовий етап характеризується постановкою мети спільної діяльності, пошуком зовнішніх стимулів, що спонукають учнів до досягнення мети, осмислення поставленої мети як значимої для учня «тут і нині»; етап визначення завдань (дій) для учнів, які слід виконати в процесі закордонного мовного стажування; етап виконання завдань, вправ випереджаючого характеру, що стосуються питань лінгвокраїнознавства, етнопсихології, етнонаціональних, загальнолюдських, громадянських цінностей, полікультурних компетентностей особистості.

Відбувається узгодження з приймаючою закордонною стороною типів навчальних курсів та рівнів мовного стажування (початковий, основний інтенсивний, основний плюс, основний продвинутий тощо), що відповідає як запитам навчального закладу, так й рівню певної комунікативної компетентності учнів гімназії.

На етапі освітнього процесу проводяться різні види освітньої діяльності, долаються можливі труднощі комунікації учасників освітнього процесу; коригуються з китайськими педагогами засоби формування комунікативної компетентності учнів через доцільний добір, раціональну організацію мовного і мовленнєвого матеріалу; комунікативної поведінки вчителів (тренерів), адекватних завданням кожного уроку (навчального заняття). Враховуються індивідуальні особливості учнів, рівні їхньої мотивації та готовності до оволодіння розмовною китайською мовою. Пріоритети надаються колективним формам навчання (діалоговим, груповим), спрямованих на виконання проблемно-пошукових завдань.

У чартерній мовній школі узгоджується обсяг мовного і мовленнєвого матеріалу, що рекомендується для навчання з метою формування в учнів умінь і навичок іншомовного спілкування в усіх його функціях: пізнавальній, регулятивній, ціннісно-орієнтованій, етикетній у межах сфер і конкретних тем, окреслених програмою мовного стажування, що сприяють комплексному, взаємопов'язаному і збалансованому оволодінню всіма видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Педагоги з української та китайської сторін, учні гімназії обов'язково обговорюють результати мовного стажування в КНР. Учні-учасники мовного стажування представляють творчий звіт (портфоліо комунікативної, соціолінгвістичної компетенції) перед учнями, педагогами, батьками. Підводяться підсумки закордонного освітнього процесу, міжкультурної комунікації вчителів, учнів. Враховуються вчителями китайської мови гімназії результати закордонного мовного стажування учнів в освітньому процесі [7, С. 77-79].

Педагогічний колектив виокремлює пріоритетні характеристики комунікативно-діяльній, особистісно орієнтованій та культурологічній парадигм в організації закордонної іншомовної освіти учнів [4].

Висновки. Результати освітнього процесу навчання китайської мови під час закордонного мовного стажування учнів гімназії у чартерній мовній школі в КНР впливають на якість освітнього процесу та на розвиток комунікативної компетентності учнів засобами китайської мови, навичок міжкультурної комунікації, впливають на активність учнів у щорічних Київських міських відкритих олімпіадах східних мов (2001-2019), успішній участі у I (районному) та II (міському) етапах Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН України в секціях «китайська мова», «сходознавство» Київської Малої академії наук учнівської молоді, в українському відбірковому та міжнародному етапах учнівського конкурсу знавців китайської мови «Міст китайської мови» (2009-2021), у регіональному конкурсі «Піднебесна перлина» (2019-2021), впливають на профорієнтаційні орієнтири випускників гімназії [3, С. 196].

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про освіту». Київ: Паливода А.В., 2018. 128 с.
2. Кизенко В., Савченко М. Реалізація інноваційної моделі розвитку культурно-мовних та морально-громадянських цінностей учнів у контексті дослідно-експериментальної роботи. Український педагогічний журнал. 2019. №3. С. 72-84.
3. Мілюк К. Підходи до навчання китайської мови у педагогічній системі Київської гімназії східних мов №1. Освіта XXI століття: теорія, практика, перспективи: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, м.Київ, 18 квіт. 2019 р./Дидактика: теорія і практика: зб. наук. праць. Київ: Фенікс, 2019. С.194-197.
4. Редько В.Г. Засоби формування комунікативної компетенції у змісті шкільних підручників іноземних мов: теорія, практика: монографія. Київ: Генеза, 2012. 224 с.
5. Савченко М.П. Гімназія в українсько-східних міжнародних освітніх зв'язках, у діалозі культур. Дидактика: теорія і практика: зб. наук. праць. Київ: Ін-т пед. НАПН України, 2013. С. 85-93.
6. Савченко М.П. Клуб юних дипломатів Київської гімназії східних мов №1. Науково-методичний вісник Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради: [науково-методичний збірник]. 2021. Випуск №1 (19). С.106-121.
7. Савченко М.П. Положення про закордонне мовне стажування учнів Київської гімназії східних мов №1 у чартерній мовній школі. Науково-методичний вісник Ніжинського обласного педагогічного ліцею Чернігівської обласної ради: [науково-методичний збірник]. 2020. Випуск №2 (18). С.74-80.
8. Савченко М.П. Проблема педагогічного проектування професійної орієнтації старшокласників гімназії на сходознавчі професії. Теоретико-методичні засади професійного самовизначення особистості в умовах регіону. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції; 8 квіт. 2016 р. Кременчук: ПП Щербатих О.В., 2016. С.34-36.